

Sygn. akt II Ca 130/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bożena Sztomber (spr.)
Sędziowie:	SSO Jolanta Fedorowicz SSO Bogdan Łaskiewicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa H. Ł.

przeciwko K. R. i H. R.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 23 listopada 2015 r. sygn. akt XI C 2285/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 2.400 (dwa tysiące czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Powód H. Ł. skierował przeciwko K. R. i H. R. powództwo o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy sprzedaży lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...) wraz z 1/2 udziału w działce gruntu o nr geodezyjnym (...) zawartej w dniu 29 października 2009 r. pomiędzy pozwanymi jako kupującymi, a S. B. i A. B., będącymi dłużnikami solidarnymi powoda jako sprzedawcami, z pokrzywdzeniem powoda, któremu przysługuje od dłużników wierzytelność w kwocie 32.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% w stosunku rocznym od dnia 1 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty, z uwzględnieniem późniejszych zmian wysokości odsetek ustawowych oraz kosztami procesu w pierwszej instancji w kwocie 4.800,76 zł ustalonymi prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 17 czerwca 2011 r. w sprawie o sygn. akt I C 617/10 oraz kosztami zastępstwa procesowego

w kwocie 1.200 zł w postępowaniu odwoławczym, ustalonymi wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca 944/11, a także o zasądzenie od pozwanych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwani K. R. i H. R. wnieśli o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę sprzedaży lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w działce gruntu o numerze geodezyjnym (...), zawartej w dniu 29 października 2009 r. przed Notariuszem I. P. (Repertorium A numer (...)), dokonanej z pokrzywdzeniem powoda, pomiędzy pozwanymi H. R. i K. R. jako kupującymi, a S. B. i A. B., jako sprzedającymi, będącymi dłużnikami solidarnymi powoda, któremu przysługuje wierzytelność, zasądzona prawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Rejonowy w Białymstoku w dniu 17 czerwca 2011 r. w sprawie sygn. akt I C 617/10, obejmująca kwotę 32.000 złotych wraz z odsetkami ustawowymi oraz kosztami zastępstwa prawnego, wskazanymi w tym wyroku oraz kosztami ustalonymi w postępowaniu odwoławczym Sądu Okręgowego Białymstoku w sprawie II Ca 944/11 (pkt I). Zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 4.017 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 2.417 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt II).

Jak wynikało z ustaleń Sądu I instancji, powód H. Ł. jest wierzycielem S. B. i A. B. w związku z niespłaconą przez nich pożyczką w kwocie 32.000 zł udzieloną im w 2005 r.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 17 czerwca 2011 r. w sprawie o sygn. akt I C 617/10, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca 944/11, zasądzono od S. B. i A. B. solidarnie na rzecz H. Ł. kwotę 32.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od dnia 1 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty, kosztami procesu za I instancję w kwocie 4.800,76 zł (w tym kosztami zastępstwa procesowego w kwocie 2.417 zł) oraz kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym w kwocie 1.200 zł. Wyrok został opatrzony w klauzulę wykonalności w dniu 1 grudnia 2011 r. Na wniosek powoda Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Białymstoku P. K. wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikom w celu wyegzekwowania wskazanych wyżej kwot. Prowadzona egzekucja okazała się bezskuteczna. Ostatecznie postanowieniem z dnia 24 grudnia 2014 r. postępowanie egzekucyjne, sygn. akt Km 224/12 zostało umorzone.

Powód ujawnił, że w dniu 29 października 2009 r. S. B. i A. B. – jako sprzedający i pozwani K. R. i H. R. – jako kupujący zawarli w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...) wraz z 1/2 udziału w działce ewidencyjnej gruntu o nr geodezyjnym (...) Na obu nieruchomościach zostały ustanowione hipoteki, szczegółowo opisane w dziale IV ksiąg wieczystych (...) prowadzonych przez Sąd Rejonowy w Białymstoku IX Wydział Ksiąg Wieczystych. Strony umowy ustaliły cenę nabycia nieruchomości na kwotę 150.000 zł, która to kwota została w całości uiszczona przez pozwanych. Kwota uzyskana ze sprzedaży nieruchomości została rozdysponowana przez A. i S. B. na zapłatę ich zadłużenia oraz koszty związane z prowadzeniem bieżącej działalności gospodarczej.

Zawierając wskazaną wyżej umowę sprzedaży S. B. i A. B. wyzbyli się jednego ze znaczących składników swojego majątku, przez co stali się niewypłacalni w stopniu wyższym niż przed jej dokonaniem; działali z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela.

Sąd Rejonowy zaznaczył, iż do przesłanek wniesienia powództwa w ramach tzw. skargi pauliańskiej (art. 527 k.c.) należą: 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę

trzecią. Wskazane powyżej przesłanki muszą być spełnione łącznie, by móc skorzystać z przewidzianego w tym przepisie roszczenia uznania czynności za bezskuteczną.

W sprawie nie budziło wątpliwości, iż powodowi przysługuje względem S. B. i A. B. wierzytelność, która została stwierdzona tytułem wykonawczym w postaci wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku I Wydział Cywilny z dnia 17 czerwca 2011 r. w sprawie o sygn. akt I C 617/10, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca 944/11, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 1 grudnia 2011 r. Nie ulegało także wątpliwości, że pozwani uzyskali korzyść majątkową w postaci prawa własności do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...) wraz z 1/2 udziału w działce ewidencyjnej gruntu o nr geodezyjnym (...)

Spór między stronami dotyczył natomiast tego, czy S. B. i A. B. zbywając nieruchomości na rzecz pozwanych działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz czy pozwani o takim działaniu dłużnika wiedzieli lub przy zachowaniu należytej staranności mogli się dowiedzieć.

Sąd I instancji zaznaczył, że w przypadku, gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 k.c.). Sytuacja taka miała miejsce w niniejszej sprawie, skoro doszło do sprzedaży nieruchomości m.in. między córką (A. B.) a rodzicami (pозwani). W tym wypadku wierzyciel zwolniony był więc z obowiązku dowodzenia świadomości pozwanych co do działania dłużników w celu pokrzywdzenia wierzyciela. Mimo to, jak podkreślił Sąd Rejonowy, z zeznań H. Ł. oraz świadków: C. Ł., J. Z. i Z. Z. w sposób jednoznaczny wynikało, że pozwani byli świadomi, że S. B. i A. B. są dłużnikami wobec powoda, jak też wielu innych osób. Wiedzieli również, że powód bezskutecznie domagał się od ich córki i jej męża zwrotu długu. Świadkowie byli bowiem świadkami rozmowy powoda z pozwanymi o zaistniałej sytuacji. Słyszeli m.in. jak powód zwracał się z prośbą o zwrot długu zaciągniętego przez S. i A. B. do pozwanych. Pozwani nie przedstawili żadnych przekonujących dowodów, które mogłyby powyższe domniemanie obalić.

W ocenie Sądu I instancji, w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie budziło także wątpliwości, że umowa sprzedaży z dnia 29 października 2009 r. spowodowała pokrzywdzenie wierzyciela. Niewypłacalność dłużnika oznacza taki stan majątku, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. Dla skorzystania przez wierzyciela ze skargi pauliańskiej wystarczy wykazanie, że niemożliwe okazało się, wobec stanu majątku dłużnika, zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela. Natomiast warunkiem uwzględnienia powództwa opartego na art. 527 § 1 k.c. jest istnienie stanu pokrzywdzenia wierzyciela na dzień orzekania w sprawie wszczętej takim powództwem.

Sąd Rejonowy zaznaczył, że zgodnie z poglądem prezentowanym w orzecznictwie, dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie dokonanej przezeń czynności ucierpi materialny interes wierzyciela, zazwyczaj poprzez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji. W świetle powyższego przyjął zatem, iż wiedza dłużnika o wszczętych przeciwko niemu postępowaniach egzekucyjnych i utrata płynności finansowej prowadzonej przez niego firmy powinny być uwzględnione przy ocenie, czy działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Do przyjęcia świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli, o którą chodzi w art. 527 § 1 k.c., wystarczy by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności.

Jak zostało zaś w niniejszej sprawie ustalone, postępowanie egzekucyjne wszczęte z wniosku powoda (wierzyciela) przeciwko dłużnikom S. B. i A. B. zostało umorzone, bowiem nie ustalono majątku dłużnika w postaci nieruchomości, co do którego można by było prowadzić skuteczną egzekucję pozwalającą na zaspokojenie wierzytelności powoda. Po dniu zawarcia umowy sprzedaży zaspokojenie z majątku dłużników nie było już możliwe, co pozwala na przyjęcie stanu niewypłacalności w tej dacie.

Strona pozwana podnosiła, że pieniądze ze sprzedaży nieruchomości S. i A. B. przeznaczyci nie tylko na spłatę zadłużenia, ale i na bieżące koszty związane z prowadzeniem swoich działalności gospodarczych. Potwierdził to także W. K. mówiąc, że pieniądze ze sprzedaży przedmiotowej nieruchomości zostały przeznaczone na „ratowanie firmy”

oraz E. B. podając, że jej syn – S. B. mówił jej, że sprzedał wraz z żoną nieruchomości, żeby mogli „rozwinąć działalność”. Także I. M. zeznała, że jej brat - S. B. poinformował ją, że sprzedał nieruchomości, gdyż chciał rozszerzyć swoją działalność gospodarczą. Mając powyższe na uwadze Sąd I instancji stwierdził, iż zbycie przez dłużników powoda własności nieruchomości będącej jedynym ich składnikiem majątkowym, uniemożliwiło skuteczne prowadzenie egzekucji przeciwko nim, a tym samym spowodowało pokrzywdzenie wierzyciela.

Sąd Rejonowy nadmienił przy tym, że obciążenie sprzedanej nieruchomości hipoteką pozostawało bez znaczenia dla treści roszczenia.

Zaistnienie przesłanek wymienionych w treści przepisu art. 527 § 1 k.c. nakazywało zastosowanie ochrony wynikającej ze skargi pauliańskiej, dlatego też powództwo w oparciu o wyżej powołany przepis podlegało uwzględnieniu.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyli pozwani, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucili:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

a) **art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. – poprzez dokonanie wadliwej oceny materiału dowodowego, skutkującej przyjęciem błędnych wniosków w zakresie ustaleń faktycznych poprzez błędne przyjęcie, że obciążenie sprzedanej nieruchomości hipoteką jest bez znaczenia dla treści roszczenia, gdzie w przedmiotowej sprawie należy mieć na uwadze związek obciążenia zbytego prawa hipotekami z możliwością zaspokojenia się wierzyciela, gdyż powód opiera swoje roszczenia jedynie na tym, że wskutek dokonania sprzedaży nieruchomości S. i A. B. uzyskali korzyść majątkową i nie wykazuje, że miałby realną możliwość wyegzekwowania dochodzonej wierzytelności z majątku będącego przedmiotem tej czynności, gdyż nie istnieje realna możliwość wyegzekwowania od państwa B. dochodzonej pozwem kwoty, z uwagi na fakt, że pierwszeństwo w tej materii mieliby wierzyciele hipoteczni nieruchomości, co jednoznacznie przesądza o braku pokrzywdzenia powoda w przedmiotowej sprawie,**

b) **art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. – poprzez dokonanie błędnej i dowolnej oceny dowodów, polegającej na wybiórczej ocenie materiału dowodowego oraz pominięciu istotnej części materiału dowodowego i przyjęcie, że zbycie przez dłużników powoda własności nieruchomości, będącej ich jedynym składnikiem majątkowym uniemożliwiało skuteczne prowadzenie egzekucji przeciwko nim, a tym samym spowodowało pokrzywdzenie wierzycieli, gdzie do pokrzywdzenia wierzycieli nie doszło, gdyż nawet gdyby uznać sprzedaż tejże nieruchomości za bezskuteczną względem powoda, to nie istnieje realna możliwość wyegzekwowania przez powoda od państwa B. dochodzonej pozwem kwoty, z uwagi na fakt, że pierwszeństwo w tej materii mieliby wierzyciele hipoteczni nieruchomości, a suma hipotek ustanowionych na przedmiotowej nieruchomości, przewyższa w sposób znaczny wartość zbytej nieruchomości,**

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) **art. 527 § 1 k.c. – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i przyjęcie, że umowa sprzedaży z dnia 29.10.2009 r. spowodowała pokrzywdzenie wierzyciela, gdzie dokonanie przez państwa B. sprzedaży lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w Ł. przy ul. (...) wraz z ½ udziału w działce gruntu o nr geod. (...) na rzecz pozwanych nie doprowadziło do pokrzywdzenia powoda jako wierzyciela, gdyż w związku z istnieniem obciążających nieruchomości hipotek nie mógłby on liczyć na preferencyjne zaspokojenie swojej wierzytelności ze sprzedanej nieruchomości, gdyż aktualne obciążenie hipoteczne ustanowione na rzecz innych podmiotów na nieruchomości korzysta z określonych preferencji egzekucyjnych, co**

prowadziłoby do nieefektywności ewentualnej egzekucji powoda względem pozwanych, a ponadto związek przyczynowy pomiędzy czynnością dłużników, a ewentualnym pokrzywdzeniem powoda nie zaistniał. Tak więc żądanie przez powoda uznania tejże czynności za bezskuteczną względem niego należało uznać za nieuzasadnione (brak spełnienia jednej z przesłanek przewidzianych w art. 527 k.c., gdzie wymagane jest spełnienie wszystkich przesłanek łącznie), a tym samym powództwo winno podlegać oddaleniu,

b) art. 527 § 2 k.c. – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że dokonanie czynności sprzedaży ww. nieruchomości przez państwa B. pozwala na przyjęcie ich niewypłacalności w tej dacie, co w konsekwencji doprowadziło do przyjęcia, że czynność prawna dokonana przez państwa B. została dokonana z pokrzywdzeniem powoda, gdzie w rzeczywistości sprzedaż nieruchomości przez dłużników nie doprowadziła do zmniejszenia ich majątku, gdyż uzyskali oni ekwiwalent za swoje mienie, który pozwolił im spłacić inne długi oraz pokryć bieżące koszty, związane z prowadzeniem działalności gospodarczych,

c) art. 527 § 3 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwani wiedzieli, że dłużnicy działali ze świadomością pokrzywdzenia powoda, gdzie pozwani dokonując przedmiotowej czynności prawnej nie mogli posiadać wiedzy nawet o hipotetycznym pokrzywdzeniu powoda, czy ewentualnej złej sytuacji majątkowej państwa B., gdyż pomimo, że pozwani są rodzicami A. B., tj. dłużniczki powoda, to nie znali oni sytuacji finansowej dłużników, pozwani wiele lat przebywali za granicą (K. R. od roku 1978, zaś H. R. od roku 1992), byli i są oderwani od realiów życia a przede wszystkim od prowadzenia działalności gospodarczych na terenie Polski,

d) art. 6 k.c. w zw. z art. 527 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że powód udowodnił wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej, gdzie powód w niniejszym procesie nie wykazał, mimo, że obciążał go ciężar udowodnienia, iż miał możliwość wyegzekwowania dochodzonej wierzytelności z nieruchomości dłużnika, gdyby nie doszło do jej sprzedaży pozwany, przy uwzględnieniu obciążających nieruchomości hipotek, które znacznie przewyższają wartość sprzedanej nieruchomości, w związku z czym powód nie mógłby liczyć na zaspokojenie swojej wierzytelności ze sprzedanej nieruchomości.

Podnosząc powyższe, apelujący wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego, ponadto zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za wszystkie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Odwoławczy podziela ocenę Sądu I instancji, iż w stanie faktycznym przedmiotowej sprawy spełnione zostały wszystkie przesłanki, o jakich mowa w art. 527 k.c., warunkujące uwzględnienie powództwa wytoczonego w ramach skargi pauliańskiej. Zaznaczyć należy, iż skarżący mają rację co do tego, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął, jakoby niekwestionowana okoliczność istniejącego obciążenia hipotecznego nieruchomości, która była przedmiotem czynności prawnej dokonanej pomiędzy dłużnikami S. B. i A. B. a pozwanymi w dniu 29 października 2009 r., pozostawała bez znaczenia dla treści roszczenia dochodzonego przez powoda w niniejszym postępowaniu. Kwestia ta była bowiem istotna z punktu widzenia zaistnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela poprzez dokonanie czynności prawnej dłużników z udziałem pozwanych. Tym niemniej, dokonana przez Sąd Okręgowy analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i tegoż aspektu niniejszej sprawy nie prowadziła do poczynienia

konkluzji odmiennych, aniżeli te przyjęte przez Sąd I instancji, a które mogłyby prowadzić do zmiany zaskarżonego orzeczenia, zgodnie z wnioskiem apelujących.

W ocenie Sądu Odwoławczego nie mają racji skarżący, iż nie ziszcila się jedna z przesłanek stanowiących podstawę powództwa wytoczonego na podstawie art. 527 k.c. – w postaci pokrzywdzenia powoda. Zdaniem pozwanych brak jest takiego pokrzywdzenia po stronie H. Ł., bowiem nie istnieje realna możliwość wyegzekwowania przez wierzyciela przysługujących mu należności z nieruchomości będącej przedmiotem czynności prawnej, z uwagi na pierwszeństwo zaspokojenia wierzyciela hipotecznego – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Podkreślenia wymaga, na co wskazywali sami apelujący, że pokrzywdzenie, o jakim mowa w art. 527 k.c., powstaje na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela. Jak stanowi art. 527 § 2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jednocześnie stwierdzić trzeba, że chodzi tu o rzeczywistą niewypłacalność dłużnika, ocenianą według chwili wystąpienia przez wierzyciela z akcją pauliańską i stan ten musi się utrzymywać, także w chwili wyrokowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 503/07, LEX nr 496375). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 marca 2015 r. (V CSK 320/14, LEX nr 1677142) rzeczywista niewypłacalność dłużnika (lub jej wyższy stopień) spowodowana przez zaskarżoną czynność musi istnieć (utrzymywać się) w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną wobec niego. Pokrzywdzenie wierzyciela dokonane przez dłużnika czynnością rozporządzającą musi mieć charakter realny, to znaczy faktycznie prowadzić do niemożności zaspokojenia chronionej wierzytelności wyłącznie na skutek wyzbycia się określonego składnika majątkowego na rzecz osoby trzeciej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012, sygn. akt V CSK 183/11, LEX nr 1231628). Przesłanka ta nie zachodzi, gdy do zaspokojenia wierzyciela występującego ze skargą pauliańską nie doszłoby nawet wtedy, gdyby nieruchomość pozostała w majątku dłużnika, a to z uwagi na zakres jej obciążenia hipotekami o wartości przewyższającej wartość nieruchomości oraz przewidzianą w art. 1025 k.p.c. kolejność zaspokajania wierzycieli (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2006 r. III CSK 58/06, OSNC 2007/9/136, z dnia 28 czerwca 2007 r. IV CSK 115/07, LEX nr 358817).

Twierdzenia skarżących, iż stan faktyczny, z jakim mamy do czynienia w niniejszej sprawie przesądzał o tym, że nie doszło do pokrzywdzenia powoda, bowiem nie ma on możliwości skutecznego przeprowadzenia egzekucji z lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w Ł. przy ulicy (...) wraz z 1/2 udziału w działce gruntu o numerze geodezyjnym (...), czyli majątku będącego obecnie własnością pozwanych, nie zostały dostatecznie udowodnione. Sąd Okręgowy podkreśla, że ciężar wykazania, iż wystąpiły przyczyny nieefektywności egzekucji wierzyciela pauliańskiego, z uwagi istnienie określonego obciążenia hipotecznego na nieruchomości, które eliminuje skuteczność egzekucji wszczętej przez tegoż wierzyciela, spoczywał na stronie pozwanej. Jak już wyżej wspomniano, co wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, stan pokrzywdzenia wierzyciela, a także powodujący go stan majątku dłużnika, prowadzący do niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności, należy badać i oceniać nie w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, lecz w chwili jej zaskarżenia i wyrokowania.

Mając powyższe na względzie stwierdzić trzeba, że pozwanych obciążał obowiązek wykazania dwóch okoliczności:

- obecnej wartości nieruchomości, w postaci odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w Ł. przy ul. (...), dla którego w Sądzie Rejonowym w Białymstoku IX Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta (...) wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej tj. udziałem 1/2 części we współwłasności działki o nr geodezyjnym (...) i częściach wspólnych budynków i urządzeń służących do wspólnego użytku ogółu mieszkańców, dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Białymstoku IX Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta (...), jak również
- aktualnej wysokości obciążenia hipotecznego nieruchomości lokalowej i gruntowej.

Dopiero tak przeprowadzony dowód pozwoliłby na dokonanie oceny, czy faktycznie powód miałby możliwość choćby częściowego zaspokojenia z nieruchomości będącej przedmiotem czynności prawnej dłużników z pozwanymi, czy też – jak podnosili pozwani – nieruchomość ta nie miałaby dla niego żadnego znaczenia z punktu widzenia efektywnego przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego. Nie budzi bowiem wątpliwości, że dla skuteczności skargi pauliańskiej decydujące znaczenie ma rzeczywisty stan majątku dłużnika w czasie, gdy wierzyciel żąda zaspokojenia, a uwzględniając wymagania art. 316 § 1 k.p.c. – stan istniejący w chwili orzekania. Przy tym zaznaczenia także wymaga, co zostało przesądzone w orzecznictwie Sądu Najwyższego, iż możliwość tylko częściowego zaspokojenia się z przedmiotu zaskarżonej czynności dlatego, że jest on obciążony hipoteką, na rzecz innej wierzytelności uprzywilejowanej, nie ogranicza uprawnienia do zaskarżenia skargą pauliańską całej czynności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007 r., II CSK 93/07, LEX nr 951503). O istnieniu pokrzywdzenia wierzyciela można zaś mówić wtedy, gdy porównanie wartości sprzedanego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi, zabezpieczonych hipotekami na sprzedanym prawie, prowadzi do wniosku o niemożności zaspokojenia się wierzyciela choćby w części (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r., IV CSK 99/11, LEX nr 940760).

Wskazać trzeba, że w odpowiedzi na pozew strona pozwana przedstawiła wyliczenia dotyczące obciążenia hipotecznego zarówno nieruchomości lokalowej, jak i gruntowej – na dzień 24 lutego 2015 r. Z przedłożonych informacji wynikało, iż w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości lokalowej aktualne pozostawało obciążenie w postaci czterech hipotek, wynoszące według obliczeń pozwanych kwotę łącznie 187.765,83 zł (k. 267-270), zaś jak wynikało z księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości gruntowej – obciążenie w niej ujawnione – wraz z odsetkami za zwłokę wynosiło 15.438,15 zł (k. 354-355). Łącznie, była to zatem kwota 203.203,98 zł. Podkreślenia wymaga, że powód tych wartości nie kwestionował, w związku z czym Sąd I instancji nie dostrzegł potrzeby dopuszczenia w tej mierze wnioskowanego ewentualnie przez pozwanych dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości i rachunkowości (wniosek – k.191-192) – i jest to ocena trafna. Z tego względu okoliczność tę można było uznać za wykazaną. Natomiast nie może budzić wątpliwości, że pozwani nie udowodnili w toku postępowania, jaka jest aktualna wartość nieruchomości, która stała się przedmiotem czynności prawnej, zaskarżonej przez powoda w niniejszej sprawie. Strona pozwana nie wykazała w tym kierunku żadnej aktywności, co uniemożliwiło dokonanie oceny w tej mierze i przesądzenie, czy powód faktycznie nie mógłby obecnie uzyskać zaspokojenia z tej nieruchomości.

W ocenie Sądu Odwoławczego brak było podstaw do przyjęcia, że obecna, rynkowa wartość przedmiotowej nieruchomości stanowi kwotę 150.000 zł. Wartość ta została wskazana w akcie notarialnym przez strony czynności prawnej, jaka miała miejsce w dniu 29 października 2009 r. Od tej daty minęło już niemal 7 lat. Z uwagi zaś na niepodjęcie przez pozwanych inicjatywy w zakresie wykazania rzeczywistej aktualnej wartości nieruchomości, Sąd nie dysponował żadnymi danymi odnośnie do sytuacji na rynku nieruchomości i tym samym nie było możliwości ustalenia, czy wartość ta pozostała na tym samym poziomie, czy też uległa zmianie. W konsekwencji nie sposób było przyjąć, że suma obciążeń hipotecznych na nieruchomości przekracza jej wartość. Skoro tak, to bezzasadna była argumentacja skarżących, iż powód nie miałby żadnej możliwości zaspokojenia się z tej nieruchomości.

Nie można było także zdaniem Sądu II instancji podzielić zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy, poprzez niewłaściwe zastosowanie, art. 527 § 2 k.c. – w aspekcie oceny przesłanki niewypłacalności dłużników oraz art. 527 § 3 k.c. – w zakresie dotyczącym sformułowanego w tym przepisie domniemania wiedzy osób będących w bliskim stosunku z dłużnikiem, które uzyskały korzyść majątkową, o działaniu dłużników ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Wskazać należy, że umowa sprzedaży z dnia 29 października 2009 r. była czynnością prawną odpłatną, dokonaną pomiędzy dłużnikami i pozwanymi. Tym niemniej, należało ją rozpatrywać na gruncie przepisu art. 527 k.c. Nie budziło zaś wątpliwości, że ta kwota, którą na skutek przedmiotowej czynności uzyskali dłużnicy, nie prowadziła w żadnym stopniu do zaspokojenia powoda. Należało zatem uznać, że w konsekwencji dokonania tegoż przesunięcia majątkowego, dłużnicy stali się niewypłacalni w stopniu wyższym, aniżeli byli uprzednio. Z tego bowiem, co na podstawie dokonanej czynności prawnej uzyskali, powód nie mógł uzyskać zaspokojenia. W związku z tym okoliczność

uzyskania przez dłużników ekwiwalentu za swoje mienie, wbrew stanowisku skarżących, pozostawała bez znaczenia z punktu widzenia oceny zasadności wytoczonego przez H. Ł. powództwa w ramach skargi pauliańskiej.

Nie sposób także uznać, aby domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c. zostało przez pozwanych obalone. Czynność prawna została bowiem bez wątpliwości dokonana przez dłużników z osobami pozostającymi z nimi w bliskim stosunku – pozwani są rodzicami A. B. oraz teściami S. B.. Nie można przyjąć, że pozwani nie wiedzieli o sytuacji, w jakiej znaleźli się dłużnicy – z samej bowiem treści aktu notarialnego wynikało znaczące obciążenie hipoteczne nieruchomości będącej przedmiotem czynności prawnej. Zasłanianie się zatem niewiedzą, że na dłużnikach ciążyą nieuregulowane zobowiązania – i to w wysokich kwotach – nie mogło okazać się skuteczne.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Apelacja nie była zasadna, wobec czego zastosowanie znajduje ogólna zasada rozstrzygania o kosztach procesu, uregulowana treścią powołanego wyżej przepisu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

Wysokość należnych powodowi kosztów zastępstwa procesowego w II instancji ustalono w oparciu o § 2 pkt 5 oraz § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800).